

MUISTIO

Kasvu- ja vientimaakunnat kokonaisturvallisuuden edistäjänä

Suomen kokonaisturvallisuuden vahvistaminen edellyttää resursseja ja panostusta kestäväan kasvuun. Avainasemassa ovat kasvu- ja vientimaakunnat, joiden vihreän siirtymän investointien ja innovaatiotoiminnan potentiaali on otettava entistä tehokkaammin käyttöön.

Vihreän siirtymän investoinnit ovat keskeisiä Suomen kokonaisturvallisuuden, teollisen kilpailukyvyyn ja viennin kannalta ja niillä on merkittäviä työllisyysvaikutuksia sekä pitkäaikainen vaikutus alueen energijärjestelmään. EK:n dataikkunan mukaan kasvu- ja vientimaakuntien vihreän siirtymän investointipotentiaali on yli 48 mrd.€ ja n. 6 600 työpaikkaa. Potentiaalia olisi kuitenkin huomattavasti enempi. Vihreän siirtymän investointien kotiuttamista kasvu- ja vientimaakunnissa onkin syytä kiirehtiä - edullisen ja riittävän uusiutuvan energian luoma kilpailuetu on Suomessa kapenemassa suhteessa muuhun Eurooppaan. **Kasvu- ja työllisyyspaketin rahoitusta sekä EU-rahoitusta tulee kohdentaa investointivalmiisiin kasvu- ja vientimaakuntiin.**

Kansallisesti merkittävät vihreän siirtymän investoinnit vaativat kunnilta osaamista, resursseja sekä kykyä koordinoita maankäyttöä, infrastruktuuria, lupia ja viranomaisyhteistyötä. Lisäksi alueellisten hyötyjen varmistaminen edellyttää, että paikalliset toimijat, erityisesti pk-yritykset, kyetään kytkemään investointien arvoketjuihin. **On suuri haaste kotiuttaa investointeja tehokkaasti ja menestyksekkäästi. Siihen tarvitaan monitasoista hallinnollista otetta, jossa valtion, kuntien ja yksityisten toimijoiden toimintaa eri tasoilla koordinoidaan, resursoidaan ja tuetaan yhtenäisesti ja ammattimaisesti.**

Vakaa ja ennakoitava energijärjestelmä on yhteiskunnan elintärkeä perustoiminto sekä kansallinen puolustus- ja turvallisuuskysymys. Energiaverkkoa on rakennettava tehokkaasti ja ennakoivasti, jotta puhtaaseen energiaan perustuvat teolliset investoinnit etenevät, myös ilmatoriskit huomioiden. Eteläisessä Suomessa sähkön riittävyys asettaa pullonkaulan alueen kasvun ja kokonaisturvallisuuden mahdollisuuksille; isoille vihreän siirtymän investoinneille, datakeskuksille, liikenteen ja satamien sähköistymiselle. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa Naantaliin suunnitellut vihreää vetyä hyödyntävät isot tuotantolaitokset tarvitsevat onnistuakseen valtavasti vihreää sähköä, kuten myös suunnitteilla olevat kaksi datakeskusta, jotka sijoittuisivat Raisioon ja Saloon. **Valtion on varmistettava, että sähkö- ja vetyverkkojen kehittäminen perustuu alueellisten vihreän teollisuuden keskittymien tarpeisiin ja vastaa nopeasti kasvavaan energiakysyntään.**

Vastaavasti Länsi-Suomessa puolestaan erityisesti merituulivoima luo uusia tarpeita energian siirtoon ja logistiikkaan liittyviin infrastruktuuri-investointeihin. On **varmistettava energian siirrettävyys ja riittävän tehon saatavuus liityntäpisteissä sekä investoitava tekniikkaan, jonka avulla voidaan aktiivisesti vakauttaa sähköverkkoa. Tämän rinnalla tarvitaan yhteinen rajat ylittävä, kansallinen ja alueellinen kokonaiskuva ja energiataseesta ja energijärjestelmän kehittämistarpeista.**

Vihreän siirtymän investointien onnistuminen edellyttää arvoketjujen vahvistamista ja merkittäviä TKI-panostuksia. Niillä mahdollistetaan uusien ratkaisujen kehittäminen ja innovaatioekosysteemien kasvu. **Kasvu- ja vientimaakunnat vastaavat yli 73 % Suomen TKI-menoista sekä 80 % Horisontti Eurooppa -rahoituksen saannosta,** ja niiden osaaminen heijastuu koko maahan verkostojen ja yhteistyön kautta.

Suomen tulee kyetä entistä paremmin hyödyntämään EU:n kilpailtua rahoitusta sekä erilaisia EU-tason aloitteita ja konsepteja. Siksi on **varmistettava kansallisesti toimivien TKI-toimijoiden kapasiteetti hakea ja osallistua EU:n kilpailtuihin ohjelmiin** (KIKY-rahasto, Horisontti, puolustusteollisuuden politiikkaikkunat), myös koordinoijina ja strategisesti vaikuttavissa rooleissa, ei vain osallistujina. Tätä kautta vahvistetaan suomalaisten toimijoiden osallistumista TKI-verkostoihin, lisätään osaamista ja kansainvälistä yhteistyötä ja innovaatioekosysteemejä sekä tuetaan Suomen TKI-intensiteettiä sekä kokonaisturvallisuutta. Samalla mahdollistetaan suomalaisten TKI-asiantuntijoiden osallistuminen eurooppalaisiin huippututkimusverkostoihin ja uusimpaan tietoon. Merkittävin potentiaali tässä on kasvu- ja vientimaakunnilla. Esimerkiksi Pohjanmaalla tarkastellaan parhaillaan yhdessä komission Joint Research Centren (JRC) kanssa mahdollisuutta luoda energiaan liittyvä sääntelyhiekkalaatikko Suomessa.

Kasvu- ja vientimaakunnilla on myös näyttöjä siitä, kuinka tukemalla alueen toimijoiden hankehakujen valmistelua on voitu rakentaa merkittävä kannuste ja vipuvaikutus kilpaillun EU-rahoituksen hakemusten laatuun ja saantoon. Esimerkiksi Uudenmaan liiton vuosina 2021–25 jakamalla EU-hankevalmistelutuella (1,6 M€) on lisätty Horisontti-hankkeiden saantoa jo noin 20–30 M€. Myös kasvuhakuiset yritykset tulee saada kiinnostumaan nykyistä enemmän kilpaillusta EU-rahoituksesta. Kyvykkyyksien ja valmiuksien kasvattamiseksi **tarvitaan kansallinen kilpailtujen EU-hankkeiden hankevalmistelutuki sekä julkisille toimijoille että yrityksille.**

Keskustelukysymykset:

1. Miten varmistetaan **kansallisessa ja maakunnallisessa yhteistyössä** kansallisesti merkittävien kasvu- ja vientimaakuntien vihreän siirtymän investointien toteutuminen?
2. **Miten varmistetaan eri rahoitusinstrumenttien yhteensovitus** ja myös se, että varataan selkeät rahoitusinstrumentit TKI-toimintaan, yritysten kasvun mahdollisuuksiin sekä puolustusteollisuuden tukemiseen?
3. Miten varmistetaan **yhteistyö ja kokonaiskuvan hallinta alueiden ja valtion virastojen yhteistyössä** teeman edistämiseksi?